

ЖОРЖ ПАПАЗОВ

ПОЗНАТ И НЕПОЗНАТ

ТЕКСТ: ЛОРА ВЛАДИМИРОВА, СНИМКИ: АРХИВ

Поводът да припомним на нашите читатели кой е Жорж Папазов е инспириран от едно читателско писмо. То е от г-жа Кристина Коваржова от Модржице. „Вашата статия за Жюл Паскин ми припомни, че имам някои информации за един от неговите парижки приятели – Жорж Папазов. Пращам ви ги, защото предполагам, че ще са ви интересни. Жорж Папазов твърди, че своята първа инспирация е намерил в Прага, след като е гледал в Народния театър операта „Braniboři v Čechách“ Редакцията на списание „Българи“ благодарни на г-жа Коваржова за проявения интерес към нашите публикации и с удоволствие изпълнява молбата ѝ да разкажем за Жорж Папазов.

Едва ли някой би предположил, че един син на ямболски търговец, който до отиването си в Прага през 1913 година - по негови собствени думи - не е виждал картина до тогава, ще изпревари своето време и ще даде пластичен израз на човешкото подсъзнание. Жорж Папазов е един от първите, които дават с изкуството си път на инстинкти, видения, сънища и асоциации, като ги оживяват в запомнящи се багри и образи.

„Художникът живее чрез образи, с които редом с действителността – създава един друг свят, също тъй голям и тайнствен, също и реален и безкраен, както нашата Голяма Вселена. Между мечтата и действителността, между безкрайното и крайното, съществува един въображаем свят... Изкуството изразява винаги едни и същи неща: Животът, Любовта и Непознатото. В моето собствено изкуство няма никакви правила. Всичко, което правя е резултат на свобода”, казва за себе си Жорж Папазов.

ПЪРВИ СЪПЪКИ В ПРАГА

Жорж Папазов е роден на 2 февруари 1894

година в Ямбол като шесто и последно дете в семейство на - както сам той казва – прости, но духом силни хора. Едва 19-годишен той тръгва да търси бъдещето си по света. Установява се в Прага, където се записва да следва парково инженерство. В Прага той прави и първите си стъпки в рисуването и още през 1916 година създава няколко реалистични пейзажа от Чехия. Две години по-късно Папазов участва в революцията в Германия. В Мюнхен той, по собствените му думи, е завладян от експресионизма на Ерих Хекел и Франц Марк.

СЮРРЕАЛИСТ ПРЕДИ СЮРРЕАЛИЗМА

През 1924 година Жорж Папазов се озовава в Париж вече като авангарден художник. Известният критик Жан Креспер казва за него: „Той бе сюрреалист преди сюрреализма на Бретон, Макс Ернст, Хуан Миро, Андре Масон, Пикасо...” Заедно с приятелите си – родения във Видин художник Жюл Паскин, Андре Дарен и Морис Вламенк – той става един от колорит-

ните и желани членове на парижката бохема. Един носач заная погрешно първите му картини в реномираната галерия Вавен-Распай. Те се харесват и младият непознат художник получава ангажимент да рисува няколко години във Франция. Папазов се интересува обаче не от външната пейзажност. Той рисува непосредствените си впечатления, незримите, титанични сили на природата, душевните движения на човека или “образа” на спомена. Първата инстинктивна, а след нея и геометрично-структурна стилистика на ранната му живопис, намират изражение в тайнствените изблици на морето, плажовете с огрени от светлина човешки тела, ритмиката на корабите и лодките.

РЕАЛИСТ, ИМПРЕСИОНИСТ И КОНСТРУКТИВИСТ

От реалист и инстинктивен импресионист Папазов става динамичен конструктивист, в чието художническо съзнание човешките фигури и предмети се синтезират в „монади” и магически фигури от триъгълници, конуси, цилиндри, в условни и имагинерни светове с ясна плас-

тичност и вътрешна поетика. Някои от картините му звучат като мозайки от скъпоценни камъни.

Художникът обяснява на озадачените си приятели, че черпи мотиви от майчините си селски престилки и от българските икони. Очевидно е, че още през този период той е един от първите авангардни художници, като успява да постигне усещането за абстрактна сигналност и фигурация чрез цвета и рисунъка.

ЖИВОТ ВЪВ ФРАНЦИЯ

Жорж Папазов е и основоположник на една своеобразна живописна семиотика, в която го привлича проблема за създаването на “цветен образ”. В началото на 30-те години той прекарва две лета в областта Дордон във Франция. Впечатлен от суровите, монументални, почти митични скали, които отразява в серия пейзажи, в този период в творчеството му се появява едновременно с геометричната абстракция и една витална образност. По-късно тя е особено характерна за времето, когато през 1960 година се установява да живее постоянно в средиземноморско-

то градче Ванс. Там го посещават и множество приятели като Айзенщайн, Пикасо, Шагал, Еренбург, Дерен, Вламинк. Жорж Папазов умира на 23 април 1972 година във Ванс.

ЕСТЕТИКАТА НА ХУДОЖНИКА-СЮРРЕАЛИСТ

Творбите на Папазов не са болезнени халюцинации, нито умозрителни построения. „Изкуството не може да изхожда от социални принципи” твърди художникът. В автобиографичната си книга „По стъпките на художника” (1971 г.) той размишлява над сътворяването на художествения образ и дава примери с титаничните сили на морето, което рисува за пръв път през 1925

година. Всичките му композиции, според него, имат в основата си “един природен повод” или “душевен спомен”, върху който изгражда естетиката си на сюрреалист. Затова, при всичката си отвлеченост, художественият изказ в творбите му изразява адекватно неговите пантеистични и лирични настроения, характерни за емоционалната му природа. Но експресионистичното, абстрактното и асоциативното начало в изкуството му не налага усещането за една трагична и демонична натовареност – то се излива в малко странни и загадъчни, но чисти и хармонични композиции. Папазов е автор и на книгите “Паскин! Паскин! Това съм аз” (1932 г.), “Париж. Творчеството и съдбата на великите художници” (1938 г.), “Писма за Дерен” (1966 г.), издадени на френски език. Макар да има успехи в много страни по света, Жорж Папазов не се включва в групата на художниците, подписали официалния манифест на сюрреализма. В случая е много по-важна оценката на времето обаче, формулирана лаконично от Оскар Кокошка: „Жорж Папазов е голям български и европейски художник – самобитен клон от съвременното модерно изкуство”. ■

ЖОРЖ ПАПАЗОВ В ДАТИ

2 февруари 1894 година – роден в Ямбол.

1912-1913 година – участва като доброволец в Балканската и Междусъюзническата войни.

1913-1918 година – следва в Инженеро-техническото училище в Прага.

1918 година – посещава частната школа на Ханс Хофман в Мюнхен, един от създателите на “лиричната абстракция” и участва в бунта на спартакистите.

1919 година – първа самостоятелна изложба в Тръпковата галерия в София – акварели и рисунки.

1923 година – картината “Коне” влиза в Берлинската художествена изложба в залата на групата “Ноември”.

1924 година – в Париж.

1925 година – излага в Салона на независимите. Участва в първата изложба на сюрреалистите заедно с Хуан Миро, Макс Ернст, Андре Масон, Ханс Арп, Пикасо.

1926 година – изложба “Танцът в изкуството” с Брак, Дерен, Пикасо. Участва в международна изложба на модерното изкуство в Бруклин, САЩ.

1927 година – излага в галерия

“Вавен-Распай” в Париж.

1928 година – излага рисунки в галерия “Жана Буше” в Париж, изпраща осем картини за Галерията на шестте в София в полза на пострадалите от чирпанското земетресение.

1929 година – излага в галерия “Брюмер” в Ню Йорк с Пикасо, Дерен, Леже, Ван Донген.

1930 година – изложби в галериите “Ренесанс” и “Жана Буше” в Париж.

1931 година – изложби в Прага (“Парижката школа”) и на Школата за социални проучвания в Ню Йорк.

1932 година – излага гравюри в Модерна галерия – Стокхолм, участия в Салона на музиката и салон “Тюйлери” в Париж.

1934 година – изложби в “Ренесанс” в Париж, “Дел Милоне” в Милано, Клуба на изкуствата в Чикаго, галерия “Мари Хариман” в Ню Йорк, Модерна галерия в Загреб.

1935 година – галерия “Фейгъл” в Прага и КООП в София.

1936 година – излага десет картини в Маями Бич, САЩ.

1937 година – изложба в галерия “Жан Кастел” в Париж.

1945-1946 година – изложби в гале-

риите “Четирите улици” и “Жана Буше” в Париж.

1950 година – ретроспективна изложба в Модерна галерия (Стокхолм) и галерия “Рену и Поайе” (Париж).

1952-1953 година – изложби в галериите “Сен Беноа” и “Петрид” в Париж.

1960 година – установява се да живее във Ванс, Франция.

1961-1969 година – изложби в Париж и Каренак-Лот.

1971 година – в Париж излиза от печат автобиографичната му книга “По стъпките на художника”.

23 април 1972 година – Жорж Папазов умира във Ванс, Франция.

1973 година – посмъртна ретроспективна изложба в Центъра за сюрреалистично изкуство в Лондон.

1982 година – изложба “Творби на Жорж Папазов – притежание на колекции в България” в София и в Ямбол.

1988 година – изложби “Жорж Папазов – творби от музея Пти Пале, Женева” в София и Ямбол.

1994 година – “100 години Жорж Папазов – изложба от картини, притежание на галерии и частни колекционери в България” в художествената галерия “Жорж Папазов” в Ямбол.